

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Тернопільський національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка (кафедра соціальної роботи та менеджменту соціокультурної діяльності)

Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти «Кам'янець-Подільський державний інститут» (кафедра соціальної роботи та соціокультурної діяльності ім. Т. Сосновської)

Бердянський державний педагогічний університет (кафедра соціальної роботи та інклюзивної освіти)

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (кафедра соціальної педагогіки)

Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова (кафедра філософії, соціально-гуманітарних наук та фізичного виховання)

Національний університет «Одеська політехніка» (кафедра психології та соціальної роботи)

Навчально-методичний центр цивільного захисту та безпеки життєдіяльності Хмельницької області

ГО «Ліга соціальних працівників Хмельниччини»

ГО «Окремий Подільський козацько-десантний екологічний осередок»

Хмельницький обласний центр соціальних служб

Комунальна установа «Центр запобігання та протидії домашньому насильству» Хмельницької міської ради

Центр комплексної реабілітації дітей з інвалідністю «Школа життя»

Хмельницький центр комплексної реабілітації для дорослих осіб з інвалідністю внаслідок інтелектуальних порушень «Родинний затишок»

**ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ
СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ:
НАДБАННЯ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ**

Матеріали

*V Всеукраїнської науково-практичної конференції з
міжнародною участю*

(м. Хмельницький, 19-20 березня 2026 року)

Хмельницький - 2026

УДК: 377.3:364.446 (477)
ББК 74.5
П 84

**Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
гуманітарно-педагогічного факультету
Хмельницького національного університету
від 25 березня 2026 р. (протокол № 8)**

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Василенко О., кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки Хмельницького національного університету

Романовська Л., доктор педагогічних наук, кандидат психологічних наук, професор, професор кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки Хмельницького національного університету

Корнешук В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри психології та соціальної роботи національного університету «Одеська політехніка»

Сорока О., доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри соціальної роботи та менеджменту соціокультурної діяльності Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

Бриндіков Ю., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки Хмельницького національного університету

Рідкодубська Г., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки Хмельницького національного університету

Петровська К., кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри соціальної роботи та інклюзивної освіти Бердянського державного педагогічного університету

Островська Н., кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри соціальної педагогіки Державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

Синюк Н., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки Хмельницького національного університету

Професійна підготовка фахівців соціальної сфери: надбання, проблеми, перспективи:
Матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (м. Хмельницький, 19-20 березня 2026 року)/Ред. колегія: Василенко О. та ін./ М-во освіти і науки України, Хмельницький нац. ун-т., каф. соц. роб. і соц. педагог. Хмельницький: ХНУ, 2026. 489 с. (електронне видання)

У збірнику представлені тези доповідей учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції, яка відбулась 19-20 березня 2026 року в м. Хмельницькому на базі Хмельницького національного університету за ініціативи кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки.

Збірник адресований науковцям, докторантам, здобувачам вищої освіти, фахівцям соціальних інституцій а також усім, хто цікавиться сучасними науковими надбаннями, проблемами і перспективами в галузі соціальної

Матеріали подані в авторській редакції. Відповідальність за науковий зміст опублікованих матеріалів, достовірність викладених фактів та дотримання вимог академічної доброчесності несуть їх автори.

©Автори тез
©Кафедра соціальної роботи і соціальної педагогіки
Хмельницького національного університету,
оригінал-макет, 2026

МЕРЕЖЕВА ВЗАЄМОДІЯ СУБ'ЄКТІВ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ РЕСУРС ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ

Сучасні трансформації українського суспільства, зумовлені викликами воєнного стану та стрімкою цифровізацією соціальних процесів, докорінно змінюють парадигму професійного самовизначення старшокласників [2]. Традиційні лінійні моделі профорієнтації, обмежені виключно внутрішнім ресурсом закладу освіти, у 2026 році демонструють недостатню ефективність. Динамічність ринку праці та поява нових професійних ролей вимагають від випускника не лише базових знань, а й високого рівня адаптивності, сформованості м'яких навичок (soft skills) та емоційної стійкості.

Процес професійного становлення особистості в умовах невизначеності потребує виходу за межі суто педагогічного впливу. Ізольованість освітнього середовища від реальних запитів економіки та соціальних інституцій створює розрив між уявленнями молоді про майбутню кар'єру та фактичними вимогами професійного середовища. За таких обставин стратегічним ресурсом стає мережева взаємодія суб'єктів соціалізації – створення відкритої екосистеми, що об'єднує зусилля школи, закладів вищої освіти, бізнес-спільнот, громадського сектору та сім'ї. Саме така модель дозволяє перетворити профорієнтацію з епізодичних заходів на неперервний процес соціально-педагогічного супроводу.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування та розкриття механізмів мережевої взаємодії як інструменту професійного самовизначення старшокласників у сучасному соціально-педагогічному просторі.

Концепція мережевої взаємодії у сфері професійного самовизначення ґрунтується на засадах соціального партнерства та синергії ресурсів різних інституцій. На відміну від закритої моделі профорієнтації, обмеженої лише

школою, такий підхід передбачає створення відкритого освітнього простору, де старшокласник виступає повноправним суб'єктом соціального діалогу та самостійно конструює власну професійну траєкторію.

Завдяки мережевій структурі підліток отримує доступ до різноманітних осередків реального досвіду, що виходять далеко за межі шкільної програми. Це дозволяє випробувати себе у різних ролях – від волонтера молодіжних проєктів до учасника реальних бізнес-кейсів, формуючи цілісне уявлення про майбутній фах. Водночас трансформується і роль педагога: він стає фасилітатором та модератором зв'язків між здобувачем освіти та іншими партнерами мережі (ЗВО, бізнес-спільнотами, менторами). У такому форматі вибір професії перетворюється на усвідомлений акт соціальної творчості, де старшокласник вчиться орієнтуватися в запитах ринку праці, спираючись на підтримку розгалуженої системи партнерства.

Важливою умовою життєздатності такої мережевої моделі є використання сучасних цифрових платформ та інструментів соціальної комунікації, які виступають сполучною ланкою між усіма суб'єктами. Соціальні мережі та спеціалізовані онлайн-майданчики перестають бути лише засобом дозвілля, трансформуючись у простір для професійної соціалізації. Вони забезпечують неперервний діалог між школярем та представниками професійних спільнот, дозволяючи отримувати експертну інформацію в режимі реального часу та долучатися до віртуальних професійних спроб. Цифровізація взаємодії знімає територіальні бар'єри, надаючи старшокласникам навіть із віддалених громад рівний доступ до менторської підтримки та експертного середовища.

Особливе місце в структурі мережевої взаємодії займає інститут менторства, який виступає містком між теоретичною підготовкою в закладі освіти та практичними вимогами професійної діяльності. Соціально-педагогічний супровід у межах такої мережі спрямований на фасилітацію взаємодії старшокласника з успішними представниками обраної професії, що дозволяє мінімізувати когнітивний дисонанс між ідеалізованими уявленнями

про фах та його реальною практикою. Ментор, як суб'єкт соціалізації, не лише транслює професійний досвід, а й сприяє формуванню ціннісних орієнтацій та професійної ідентичності підлітка. Водночас інтеграція гейміфікованих елементів та інтерактивних технологій у мережевий простір підвищує рівень залученості здобувачів освіти, перетворюючи складний процес вибору професії на динамічний пошуково-дослідницький проєкт [1].

Взаємодія закладу освіти, батьків та представників професійної спільноти, побудована навколо запитів старшокласника, трансформує процес вибору фаху у свідому стратегію розвитку, що наочно відображено на рисунку 1.

Рис. 1. Модель мережевої взаємодії у професійному самовизначенні старшокласників

Запропонована модель мережевої взаємодії базується на синергії п'яти ключових векторів, що забезпечують комплексний супровід старшокласника:

- **координаційно-фасилітаційний вектор (гімназія/ліцей)**: виступає фундаментом мережі, де педагоги-наставники допомагають учню структурувати отриманий досвід, перетворюючи розрізнену інформацію про професії на усвідомлену освітню стратегію;
- **пропедевтико-науковий вектор (ЗВО)**: забезпечує раннє занурення в академічне середовище. Через участь у спільних проєктах та заходах

університету старшокласник позбувається страху перед вищою школою та апробує свої здібності у науковій діяльності;

- практико-орієнтований вектор (бізнес-спільноти): відкриває доступ до реальних виробничих чи бізнес-процесів. Розв'язання кейсів та участь у професійних спробах дозволяють підлітку відчувати специфіку професії та зрозуміти вимоги сучасного ринку праці;

- емоційно-ціннісний вектор (сім'я): є критично важливим для збереження психологічної стійкості дитини. Батьки в цій моделі стають партнерами, які підтримують вибір підлітка, базуючись на реальних результатах його мережевої активності, а не на застарілих стереотипах;

- інтеграційно-цифровий вектор (соціальні мережі та платформи): виконує координаційну роль, що з'єднує всі ланки. Це середовище забезпечує мобільність взаємодії, дозволяючи менторам та старшокласникам комунікувати в режимі реального часу, незалежно від їх фізичного розташування.

Така конфігурація взаємодії зміщує акцент із формального інформування на дієве проживання професійних ролей. У центрі моделі – здобувач освіти як активний суб'єкт, який не просто спостерігає за мережею, а самостійно формує свій запит до кожного з її учасників.

Особливої уваги потребує аналіз цифрового сегмента представленої моделі, який виступає не просто каналом передачі інформації, а повноцінною екосистемою соціалізації. У сучасних умовах цифрові платформи (LMS-системи, спеціалізовані профорієнтаційні портали, професійні мережі) виконують функцію «горизонтальної інтеграції» всіх суб'єктів. Це дозволяє старшокласнику не лише отримувати контент, а й вступати в пряму комунікацію з експертами, долучатися до професійних спільнот та формувати власний цифровий слід (портфоліо), що є критично важливим для майбутнього працевлаштування.

Окрім того, мережева взаємодія в цифровому просторі дозволяє реалізувати принцип індивідуалізації: кожен здобувач освіти може самостійно регулювати темп взаємодії з менторами чи бізнес-кейсами, обираючи ті вектори розвитку, які найбільше відповідають його поточним запитам. Таким чином, цифровізація виступає гарантом доступності якісного профорієнтаційного супроводу, незалежно від територіального розташування гімназії чи місця проживання сім'ї.

Аналіз запропонованої моделі дозволяє констатувати, що перехід від традиційних форм профорієнтації до мережевої взаємодії є об'єктивною вимогою часу. Ефективність професійного самовизначення старшокласників у сучасному вимірі прямо залежить від щільності та прозорості зв'язків між освітніми інституціями, родиною та реальним сектором економіки.

Встановлено, що синергія менторського супроводу та цифрових інструментів створює унікальний простір соціалізації, де здобувач освіти набуває не лише знань, а й досвіду відповідального вибору в умовах мінливого ринку праці. Це зміщує фокус із простого інформування на формування готовності до свідомого конструювання власного майбутнього. Перспективним напрямом подальших розвідок є розробка методичного забезпечення для створення стійких освітньо-професійних екосистем на рівні регіональних громад.

Список використаних джерел

1. Гунчак О., Равлюк Т. Інструменти профорієнтаційної роботи зі старшокласниками: від гейміфікації до менторства. *«Наукові інновації та передові технології»* (Серія «Управління та адміністрування», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»): журнал. Київ, 2025. № 11(51) 2025. С. 2202-2213. URL: <https://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/view/31636>
2. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки: реалізація та виклики воєнного стану : аналітичний збірник / Міністерство освіти і науки України. Київ, 2024. 156 с. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#Text>

УДК 37.014.2

Наталя ЗАХАРОВА
Бердянський державний педагогічний університет

ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄСТІЙКОСТІ НЕПОВНОЇ СІМ'Ї В КРИЗОВИХ УМОВАХ

Проблема життєстійкості набуває особливої актуальності в умовах соціальної турбулентності, що посилюється воєнними подіями, економічною